

Det mest relevante stof fra Aage Henriksens forelæsninger fra sidste halvdel af 1970'erne, som nu er udgivet med titlen, *Litteraturen og hverdagens virkelighed* (2021), er udmøntet i hans næste bog fra den tid, *De ubændige* (1984). Selv om Henriksen gav lov til at optage og bevare forelæsningerne, må man opfatte det øvrige som så at sige givet uden for citat. Det er således ikke helt fair at citere, men det er på den anden side en (for) stor fristelse, netop fordi den tvangfri form lader en række forhold træde frem klart og uden omsvøb, som andetsteds skjules under akademisk eller esoterisk dække. I tillæg til forelæsningerne bruger jeg frit af de tidligere offentliggjorte værker.

Henriksen erklærer gentagne gange: "Jeg har ingen metode. Teksten har", "Værkerne har".¹ Men det er nu ikke vanskeligt at genkende fx Georges Poulet og Genève-skolens litteraturteori i Henriksens tilgang: "at forstå teksten er at forsøge på [...] at blive delagtig i den bevidsthed, som har organiseret den, ikke på at komme til at beherske denne bevidsthed, men på at smelte sammen med den" (365). En sådan indføling med henblik på restløs identifikation med forfatterbevidstheden er i 1970'erne udfordret af den aktuelt dominerende freudo-marxistisk og strukturalistisk inspirerede ideologikritik, der søger bag om tekstens og forfatterhensigtens overflader. Her låner Henriksen en formulering fra den tyske hermeneutiker Hans-Georg Gadamer, der kalder det "'Spielverderberei'" (251) ikke at møde den anden som en åben mulighed, men i stedet bedrevidende (tro) altid allerede at kende de bagvedliggende determinanter. Han er oppe mod tidens modeteori, der måske lige lovlig firkantet siges at tro på litteraturens spejling af virkeligheden helt uden bevidsthedens mellemkomst. Det var trods alt ikke så mange af de samtidige marxister, der havde en så primitiv litteraturteori. Henriksen stod selv i spidsen for *Ideologihistorie I-IV* (1975-76), Henriksen-kredsens bud på en moderne dansk litteraturhistorie fra 1770-1970. Han er sådan set interesseret nok i det skjulte; blot er det i hans øjne driftsmæssige snarere end klassemæssige forhold, der styrer menneskenes adfærd hinsides deres bevidste hensigter

Dialog med udenlandsk teori

Henriksen indleder i forelæsningerne en diskussion med udenlandsk teori, der i høj grad forlader sig på Jørgen K. Bukdahls introduktioner til den hermeneutiske tradition i *Kritik* 1967-73. Om teoriens store navne siger han, at han ”som andre har hørt om Kant, Hegel, Husserl og Heidegger før, men [...] har læst dem sådan som de fleste, dvs. ikke ret meget” (265). I forhold til Gadamer melder han i samme ånd at have læst ”udvalgte steder” (150). Der er i og for sig ikke meget at tilføje til Erik Skyum-Nielsens bemærkninger i efterskriften om den sparsomme dialog med Gadamer (400f.). Ikke engang det centrale begreb om horisontsammensmeltning giver anledning til videre overvejelser; noget i det vil han ”i sidste instans slet ikke dele” (224). Meget af dette stof er som nævnt opsamlet og opsummeret i *De ubændige*. Her glimrer Gadamer ved sit fravær, i øvrigt også andre i den hermeneutiske tradition bortset fra Habermas, som nok ville have frabedt sig den indplacering, givet hans polemiske udvekslinger med Gadamer, der blev samlet og udgivet i *Hermeneutik und Ideologikritik* (1971).

Mest brugbar for Henriksen er Peter Berger og Thomas Luckmanns videnssociologi med deres ideer om hverdagen som den højeste virkelighed, hvorfra forskellige delsystemer udsondres, bl.a. religion og litteratur. Han er bekendt med de to bøger, der er oversat til dansk, deres fælles *Den samfundsskabte virkelighed* (1972) og Bergers *Religion, samfund og virkelighed* (1974), samt med Luckmanns engelske *The Invisible Religion* (1967). Det har været befriende at læse Berger og Luckmann, der tydeliggør det videnskabelige subjekts grænser og betragter alle socialt sammenhængsskabende verdensanskuelser som ideologier. Det står i skarp modsætning til de aktuelle danske rivaler, der tænkte deres egne bestræbelser som videnskab i modsætning til den borgerlige ideologis falske bevidsthed, der kunne afsløres ”bag om ryggen” på de illusionsbefængte subjekter. Henriksen forstår som nævnt også forfatterens motiveringer, og dermed også teksten, som bestemt af ikke-synlige determinanter, men den ubevidste motivering, som den fremherskende teori fandt i klasse- og socialhistoriske årsager, kan Henriksen med Berger og Luckmann nu lokalisere ikke blot i driftslivet, men også i hverdagens ubemærkede viden og vaner.

Henriksens blik på ideologi minder måske mere end noget om Lionel Trillings forståelse, der i hans hovedværk, *The Liberal Imagination* (1950) lyder sådan: ”Ideologi erhverves ikke gennem tænkning men ved at indånde det, der ligger i luften [*the haunted air*] [...] Det er en mærkværdigt under søisk verden af vaner og halvvaner, hvortil vi knytter stærke lidenskaber men ingen særlig klar bevidsthed om deres konsekvensers konkrete virkelighed”.² Trilling insisterer, igen i lighed med Henriksen, på forbindelsen

mellem disse ubevidste hverdagsvaner og stor kunst. I en nekrolog over sin vigtigste lærer, Elliott Cohen, hylder han dennes ”fornemmelse for de subtile sammenhænge [...] mellem hverdagslivets almindeligheder og den menneskelige bevidstheds højst udviklede værker”.³

Givet denne interesse for litteraturforståelsens mulighedsbetingelser havde der måske været noget at hente for Henriksen i receptionsæstetikken. Eksempelvis Hans-Robert Jaufæ tænker i specifikt litterære forventningshorisonter og leverer også den slags litteraturanalyser, som Henriksen efterlyste hos de åh-så-kloge teoretikere, der aldrig satte deres teoretiske stringens på spil i konkrete tekstlæsninger. Han kunne måske have fundet støtte i Foucaults tanker om episteme og diskurs, de historisk specifikke og sprogligt givne rammer for ikke blot viden, men også praksis og magtudøvelse. Henriksen var klemmt af institutionens videnskabelige verifikationskrav. Måske blev det særlig prekært, fordi hans inderste interesse var så marginal og outreret i en normal humanvidenskabelig sammenhæng. Gadamer må have været tiltrækkende, fordi han netop modstiller sandhed og metode, men han løser ikke Henriksens problematiske forhold til universitetet. I forhold til bekymringerne over hans egne dybeste erfaringers undtagelsesløse udelukkelse i videnskabelige sammenhæng ville han nok have kunnet finde mere potent ammunition i Foucaults overvejelser over de videnskabelige paradigmers uforstående og afvisende forhold til det, den franske tænker kaldte ”*l’expérience de folie*”, erfaringer af og med galskab.

Henriksen er ikke bleg for at bruge ordet ”dekonstruktion”, således i 2004 i forbindelse med endnu en holmgang med Goethes Wilhelm Meister-romaner, hvori han læser en ”psykisk dekonstruktion [...] af bevidstheden”.⁴ Også i 1970’erne er Henriksen til tider meget tæt på formuleringer, der svarer til Derridas, Lacans og Paul de Mans anliggender i samme periode. Poststrukturalisterne er optaget af sprogets fængel, de begrænsninger og tilfældigheder, der driver gæk med subjektets hensigter. Henriksen derimod forstår de mod-intentionelle kræfter ifølge en biologisk fortolkning af den freudianske model. Han følger mesterens psykodynamiske overvejelser, hvad man fx kan se i bemærkningerne om det fortrængtes tilbagevenden: ”fortrængt og gjort ukendelig kommer driften tilbage og er en frygtindgydende voldsmand” (386). Det drejer sig først og fremmest om det ubevidste forstået som det ukendte og ukontrollable driftsliv, men også som illusion eller ukendskab til ”de kræfter i ens egen bevidsthed, som formørker ens udsigt og svækker de erkendelses- og handlekræfter, som er nedlagt i ens væsen” (377). Projektet er så i terapeutisk øjemed at ”synliggøre de bevidstheder, velvillige eller skadelige, der handler i en” (DEE 103), hvad Henriksen ikke mindst lærer af den meget beundrede

Ibsen. I hans skuespils dobbeltmotiverede udsagn, der lader både den altruistiske overflade og den selviske dybde komme til syne, finder man ”en belysning af dette skjulte univers”, der ”muliggør en emancipation i forhold til de kræfter, som dér styrer menneskelig adfærd” (289).

Iblandt venner og studerende kan det skorte på respekt fra Henriksens side i omtalen af de akademiske kolleger. Hermeneutikerne skriver således ifølge ham ”dybest set, uden at der er grund til det, filosofiske værker på 400 sider”, og den holdning skinner også igennem en bemærkning, der er sigende for hans tilgang: ”at skimme alle disse værker lader sig ikke gøre” (150). De aktuelle psykoanalytiske læsemåder afvises; de ”giver i sig selv intet som helst udbytte”, men metoderne er ”legaliserede”, ”beskyttet af miljøet” (249). Som det fremgår, har Henriksen også læst Thomas Kuhns videnskabsteori.

I forelæsningerne præsenteres en rent kronologisk skandering af ”hermeneutikken”: 1) Schleiermacher, Dilthey; 2) Husserl, Heidegger, Gadamer; og 3) Wittgenstein, Habermas, Apel (150). Kun halvdelen ville vel i dag tilforordnes den tradition. Den historisk-rekonstruerende identificerende indføling hos den første gruppe kontrasteres med de nyere, især Gadamer, som opfatter den aktuelle bevidstheds fordomme som mulighedsbetingelse for forståelse og tilegnelse, hvad der giver dem samme funktion som de ubevidste hverdagsvaner hos Henriksen.

Det eneste teoretiske værk, Henriksen for alvor fordyber sig i, ud over Bergers og Luckmanns, er Habermas’ *Erkenntnis und Interesse*, nok fordi det netop er deres indbyrdes dialektik, der interesserer ham. Han forstår, at Habermas’ hegelianske refleksion over erkendelsens betingelser opererer med en tilbageførelse til et ”artssubjekt” snarere end, som gængs var (freudiansk) ”personlige, private motiver”. Men hans tilgang bestemmes i umiskendeligt henriksenske termer som en overvejelse over subjektets eget handlingsmønster, der fører til spørgsmålet: ”Hvad udspringer det af i mig?” (154). En sådan individualiseret optik yder næppe Habermas’ stort anlagte sociologisk-epistemologiske projekt retfærdighed.

Mange af Henriksens mere tvivlsomme refleksioner er luget ud inden udgivelsen af *De ubændige*, men jeg kan ikke dy mig for at nævne et par af dem. I småtingsafdelingen er hans tilskrivning af Mannheims ”Seinsgebundenheit” til Heidegger (152). Mere misvisende er, hvad Nietzsche nok ville være blevet overrasket over at høre, nemlig at han var enig med tidehvervsmanden K. Olesen Larsen om at ”mistænkeliggøre samtlige menneskelige lystoplevelser” (183).⁵ Temmelig meget tankegods af relevans for studiet af litteratur kastes ubeset bort i følgende diktum om det, der vel er Goethes epoke: ”i den æstetiske tidsalder er æstetik i virkeligheden en betegnelse for det ubevidste” (302). En anden art snæversyn

eller aversion gør sig gældende på det litteraturteoretiske område. Fx er han flere gange tæt på den i 1970'erne alment kendte distinktion mellem implicit forfatter og upålidelig fortæller, som Wayne Booth havde introduceret i 1961. Læs blot hans bemærkninger i forbindelse med Blichers "Marie": "jeg mener ikke, at de to fortællere i teksten, den bagvedstående og den synlige, er identiske" (213), og andetsteds som forberedelse til en fortolkning af "Skytten paa Aunsbjerg": "Blichers eksplicitte fortæller får en funktion ved at indbringe et helhedssyn, som teksten som helhed kan dementere" (235). Der er ingen interesse for at inddrage eller selv indgå i en international teoretisk diskussion om generelle narratologiske problemstillinger, der måtte gå hinsides læsningen af specifikke litterære værker.

Litterær kanon

Generelt er Henriksen skeptisk over for fortolkere, der tror sig klogere end teksten, således de samtidige freudo-marxister. I en tid, hvor nærlæsningen var under angreb, forsvarede han tekstlæsningen, ikke kun mod de ideologikritiske mistænkere, men også som nævnt mod de fortolkningsafmægtige teoretikere, der aldrig afprøvede teorierne på litteraturen. For ham har digterisk tænkning "primær erkendelsesværdi" (150) i forhold til samtidens kunstskeptiske elever af Freud, Marx og strukturalismen, og han slår fast, at "den kunstneriske tænkning [...] er overordnet i forhold til videnskabelig tænkning" (250).

Hvor søger Henriksen så denne overlegne erkendelse? Han har en ret snæver kanon; Goethe er det altoverskyggende modbillede til Blixen, men ellers er kanonen dansk, med en enkelt afstikker til Norge: Baggesen, Grundtvig, Kierkegaard, Ibsen, Claussen, Blixen, måske også Pontoppidan og Nexø. Hans påstand er, at "fra Ewald og op til Pontoppidan, vil man næppe finde nogen betydelig dansk digter, som ikke er berørt af [...] og i sine værker har omtalt dette forhold" (70), nemlig "på én gang at efterstræbe og søge erotisk stimulans og samtidig tilbageholde den erotiske udløsning" (69). Vi vender tilbage til de nærmere omstændigheder omkring dette kanonkriterium nedenfor. Hans egensindighed er ikke kun af det onde, der skjuler sig måske en fremtidssvanger holdning i hans helt uimponerede afvisning af det samtidige ikon Villy Sørensens fortænkte Kafka-imitationer (227-233). Hans elever udvidede feltet, hvad man kan følge eksempelvis hos både Bo Hakon Jørgensen og Erik A. Nielsen med deres fascination af Per Højholts avancerede modernisme.

For Henriksen overskygger det 19. århundrede alt andet, og ydermere

betragtes litteraturen næsten udelukkende ud fra et nordisk perspektiv. Af udenlandske forfattere spiller bortset fra Goethe reelt set kun Thomas Mann og Iris Murdoch en rolle. Ganske vist citerer Henriksen Hugo Friedrichs standardværk om moderne lyrik, hvorfra han henter bonmots om upersonlighed: Mallarmés ”Jeg er ikke mere Stephane [*sic*], som du kender ham” og Rimbauds ”Jeg’et er et andet” (309, 367). I sammenhængen underordnes de dog Ibsens overlegne viden om bevidstheden og dens udviklingsgang. Joyces *Ulysses* tilforordnes helt grotesk Blixens gestus. Der er jo ingen ende på outrerede læsninger af *Ulysses*, men Henriksens er i en klasse for sig. Trods forskellig overflade finder man hos Joyce ”samme dobbeltholdning som i Karen Blixens fortællinger. På den ene side en sektkundskab, som parodieres og forvrænges, og på den anden side skildringer af virkelige, ry-stende indbrud af de kræfter, som sektviden henpeger på” – således i 1977.⁶ Her bevæger Henriksen sig betænkeligt nær på det, han diagnosticerede hos sin mentor ud i det esoteriske, Rosenkreuzer-adepten Eli Wamberg, og ligesindede outsiders i det danske kulturmiljø: ”deres overskridende sandhed er vævet sammen med et egenrådigt og provinsielt særlinge-væsen” (B 223).

Biografisk og esoterisk

Jeg har ikke nogen personlig erfaring med Henriksen. Han gik af som professor i 1990, det år jeg selv blev ansat på det daværende Institut for Nordisk Filologi. Jeg har dog selv fået, og vil anbefale andre at få, et indtryk af personligheden i sønnen Morten Henriksens stærke og bevægende interviewbog og ledsagende filmportræt, *Bag Blixens maske* (2010/2011), hvor man møder faderen i en nysgerrig og undrende, altid civiliseret og taktsom dialog med baronessen.

Heidegger sagde om de store filosoffer, at de egentlig kun tænker én tanke. Det gælder måske også mange litteraturforskere, og ikke nødvendigvis de dårligste. Henriksen har en god historie, som blev meget indflydelsesrig, ja bestemte halvdelen af danskfagets litteraturundervisning helt op i det 21. århundrede. Hans grundfortælling består i et plot, hvori hæmmet seksuel tilfredsstillelse forvandles gennem et først ubevidst, senere efterhånden bevidst valg af kunstnerisk skabelse i stedet, til tider højtravende proklameret som et ”lovmeessigt illusionsforløb” (366), ”idealistskæbnen i det 19. århundrede” (389). Dette mønster læses så ud af eller ind i forfatterskaberne i Henriksens kanon. For så vidt det accepteres i fortolkningsfællesskabet, bliver det sandhed.

Gadamer har lært os, hvor vanskeligt det er at undgå (og dermed også,

hvor forståeligt og næsten acceptabelt det er) at bringe sin egen historie til torvs. Det overraskende er, at så mange genkendte deres egen historie i hans, formidlet via litteraturen. Han havde selv været udsat for Karen Blixens forførelsesteknikker, som han sammenfatter i samtalebogen med Morten. Hendes metode var at udkaste muligheder, hvorefter modtagerens respons ville afsløre dennes ”person og karakter”, ”hvem man – også til sin egen overraskelse – var”.⁷ Henriksen melder i forelæsningerne stor skepsis over for forførelse, men var måske selv en *séducteur malgré soi*. Blixens måde var ikke helt ulig hans egen mere eller mindre bevidste fremgangsmåde i forhold til de studerende, som var modtagelige for den slags løfter, der gjorde litteraturen til et eksistentielt spørgsmål om liv eller død. Derfor var det ikke helt urimeligt, at hans modstandere talte om Aage-sekten, for hvad lever en sekt af, om ikke løftet om en fremtidig esoterisk, livsforklarende og -forvandlende indsigt, der loves indløst via adeptens ubetingede underkastelse under mesterens autoritet.

Efter eget udsagn blev Henriksen opdraget efter det indre Missionsk sindede KFUM-ikon Olfert Ricards idealer om sandhed og renhed. Tankegangen kan illustreres med et enkelt citat fra hans bestseller, *Ungdomsliv* (1905), med undertitlen ”fremsat for unge Mænd i Danmark fra 14-16 Aars Alderen og derover”: ”Forelskelsen ... kan være helt ren, behøver aldeles ikke at have Stænk af Pjanker, Fjas, Kæresteri og Stævnemøder, som kun er Ungdommens daarlige og simple Afløb for de nye, stærke Følelser, de der kunde være saa sunde og kønne”.⁸ Aage beretter i samtalebogen med Morten om pinagtige, inkvisitoriske samtaler i konfrontationen med moderens ubetingede sandfærdighedskrav. Senere får vi at vide, at ”Alkmene” var den gnist, der antændte dyrkelsen af Blixen (BBM 34ff.). I dette *Vinter-Eventyr* (1942) genkendte han modsætningen mellem en streng kristen syndsbevidsthed og det naturfromme menneskevæsen, som kristendommen ikke lader komme til orde og krop. I forbindelse med en omtale af psykoanalytiske analysander nævner han i forelæsningerne ”forudsætninger, som indgår i deres eget væsen, enten som en moralsk tradition og forældretvang, som har behersket deres liv”. Det drejer sig om gennem refleksion at arbejde sig frem imod ”frigørelse fra de bindinger, som hidtil har været gældende i ens liv” (204), ”befrielsen af det undertrykte, der lider i mig” (139), som formentlig er det kropslige reservoir, der andetsteds benævnes ”urinstinker” (BBM 39) eller ”naturens visdomsinstinkter” (B 195). Opdagelsen af, at sex ikke er syndigt, er næppe aktuelt for særlig mange i vores frigjorte tid. Derfor er det vanskeligt at se Henriksen opretholde den resonans, som han havde i en lang periode.

Så vidt så godt, inden for en freudiansk referenceramme. Der anslås dog også andre toner hos Henriksen, fx i følgende bemærkninger: ”Når

det kommer til stykket, ligner esoterisk erkendelse litterær forståelse [...] Det esoteriske er indsigt i de kræfter, der rører sig under det vedtagne og selvfølgeliges overflade" (LT 193).⁹ Henriksen er tydeligt mere fascineret af jungianske end af freudianske udviklingsmodeller, og i kølvandet på Jung finder man også interessen for alkymi, Rosenkreuzer-bevægelsen, asiatisk inspireret selvudvikling, chakraer osv. Det er værd at bemærke, at Blixen var helt afvisende, da Henriksen forsøgte at interessere hende for de kinesiske Richard Wilhelm/Jung-tekster (B 214). Snarere end den freudianske terapi møder man i disse esoteriske områder et alternativ, der bl.a. også findes i Rudolf Steiner-tekster, der hævdes at være i overensstemmelse med litteraturen. Således erklærer Henriksen, at "det store eksistenstema" fra Steiner-litteraturen uden videre kan repræsenteres af Mozarts *Tryllefløjten* og Blixens "Vejene omkring Pisa". Det får følgende beskrivelse: "I en mands kærlighed til kvinder rører der sig under det smidige seksuelle begær en længsel, som til sidst bliver sig bevidst som længslen efter at blive forenet med sin egen sjæl". Sigtet med selvudvikling er "frigørelse af denne længsel efter sjælen [...] fra den seksuelle omklamring" (LT 161f.). Her genkender man den jungianske animafigur, mandens indre kvinde, der skal erkendes og anerkendes som et af de første skridt på individuationens vej til Selvet. Mennesket er i øvrigt hos Henriksen altid synonym med manden.

Den esoteriske individuationsmodel vil næppe blive mainstream på universitetet, men historien om frigørelse til egen ubundne natur vil forblive en attraktiv fortælling, om end Henriksen vel selv i det lange løb anså den for moralsk tvetydig, i hvert fald sådan som Blixen praktiserede den per stedfortræder. Ud fra interviewet med Morten kan jeg i hvert fald ikke forstå det anderledes end, at Henriksen i sidste ende forstod Blixen, i egen forståelse Djævelens veninde, som en manifestation af det bogstaveligt Onde. Det bekræftes også af de teologiske figurer, han andetsteds griber til for at karakterisere det ubevidste: "Lucifer og Mefistofeles udgør det mentale, men som regel ubevidste underlag for hvert menneskes adfærd" (DEE 105). Henriksen er en fascinerende skikkelse med denne ambivalente fascination af dels frisættelsen af det blixenske og nietzscheanske overmenneskes spontane livsudfoldelse, dels selvudvikling i pagt med indadvendte, østligt inspirerede fordybelseteknikker (Jung var vist for øvrigt opmærksom på, at der fandtes paralleller i det vestlige, katolske munkevæsens meditationsøvelser). Henriksens udvikling kan også ses i lyset af Foucaults seksualitetshistore, som en vending fra moderens kristne regime med bekendelse af synd for en anden, med kirken som frelsesforvalter, og hen imod den antikke omsorg for selvet.

Jeg tillod mig tidligere at tale om Henriksens grundfortælling. Den har en biografisk baggrund i hans ungdomsoplevelser, i tilknytning til den litterære vækkelse som 16-årig gennem mødet med Lorelei-legenden på en rejse til Tyskland. I samtalebogen får vi Mortens referat af den unge Aages erfaring: "[det er] undergang for den ydre udfoldelse af seksualiteten, men der banes vej for en indre udløsning i organismen [...] det opleves som en behagelig sødme, der siver gennem organismen og afsætter billedfantasier" (BBM 23f.). Hans egen formulering er måske mest koncis og prægnant i beskrivelsen af den unge Goethes "erotiske karriere", hvor "den letvakte, uforløste seksualitet steg op igennem ham og frigjorde syner og kunstneriske erkendelser" (DEE 103f.).

I samtalebogen melder sig endnu et biografisk perspektiv i Lorelei-erfaringen, da Morten undrer sig over den. Eftersom Aage som teenager tilsyneladende er lykkeligt forelsket i og forlovet med sin senere hustru og Mortens mor, Lisbeth, synes sønnen, at den mangler "en udløsende faktor". Det gør den så ikke, hvad vi finder ud af, da Aage opruller et trekantsdrama på Ordrup Gymnasium fra slutningen af 1930'erne. I egen moralske og i og for sig beundringsværdige optik havde han lovet sig bort for livet til Lisbeth (årgangen over), men der fandtes også en anden pige, Ruth, fra årgangen under. Hun "elskede [Aage] ubetinget", hvad han gengældte, om end ikke ubetinget: "Jeg elskede jo Ruth højere end Lisbeth, men følte mig moralsk bundet til Lisbeth". Han fortæller om en afgørende episode, hvor han er på vej hen til Lisbeth igennem Charlottenlund Skov. Her møder han Ruth, som taler med "suveræn bestemthed", formentlig om deres indlysende gensidige forelskelse. Aage følger dog i denne omgang ikke sine naturinstinkter, men tager videre ad den slagne vej til Lisbeth. Han fortæller videre om senere møder med Ruth, at "hun var tydeligt påvirket af, at hun følte, jeg havde svigtet hende". Det mener Aage, at han på en måde ikke havde, men forholdet til Ruth svarer åbenlyst til afgørende momenter i den Alkmene-fortælling, der mere end et årti senere skulle vække hans Blixen-interesse. Han må have genkendt sig selv i den jeg-fortæller, der på lignende vis svigter Alkmene ved flere lejligheder, ofte iscenesat i naturlige omgivelser. Henriksen oplevede selv scenen i skoven som "et afgørende øjeblik" og konkluderer: "Jeg har haft en meget pedantisk moral. Jeg ved ikke, hvordan mit liv var blevet, hvis jeg var gået med Ruth [...] Det var blevet et andet liv" (BBM 120-122). Havde Ruth-historien fået en anden udgang, var ikke blot hans liv blevet et ganske andet, men med stor sandsynlighed også store dele af dansk litteraturforskning i sidste tredjedel af det tyvende århundrede.

Noter

- 1 Aage Henriksen, *Litteraturens virkelighed*, (Museum Tusculanum 2021), 360 og 197. Sidehenvisninger uden siglum henviser til dette værk.
- 2 Lionel Trilling, *The Liberal Imagination. Essays on Literature and Society*, (London: Secker and Warburg 1951), 275f.
- 3 Lionel Trilling, "On the Death of a Friend", *Commentary* 29, February 1960, 93.
- 4 Aage Henriksen, *Den eneste ene og andre essays*, (Gyldendal 2004), 87 og 89, (herefter DEE).
- 5 At den slags også kunne overleve ind i de offentliggjorte værker, ser man i vurderingen af Grundtvigs overlegenhed i forhold til nogle af det tyvende århundredes mest anerkendte modernister. I forbindelse med Finn Stein Larsens beskrivelse af T.S. Eliots ideer om Hamlets excessive følelse, der underminerer dramaets kvalitet, kan Henriksen kun drive det til at affærdige det som "ikke noget særligt", som aktuelt "en af faste klicheer brolagt tilstand", som viste sig første gang hos den unge Grundtvig (DEE 107).
- 6 Aage Henriksen, *Budbringersken. Samlede essays om Karen Blixen 1952 til 2008*, (Gyldendal 2008), 120, (herefter B).
- 7 Morten Henriksen, *Bag Blixens maske. Min far, mig selv og månefruen*, (Gyldendal 2010), 43, (herefter BBM).
- 8 Olfert Ricard, *Ungdomsliv. Tanker og Meninger vundet under 14 Aars Ungdomsarbejde*, (O. Lohse 1930), 125. Jeg citerer fra 33. oplag, der bragte oplagstallet op på 109.000.
- 9 Aage Henriksen, *Litterært testamente. Seks kapitler om kærlighed*, (Gyldendal 1998), 193, (herefter LT).